

Verkfræðingafélag Íslands

Umhverfis-, orku- og loftslagsráðuneytið
Borgartúni 26
105 Reykjavík

Efni: Umsögn Verkfræðingafélags Íslands um drög að þingsályktun um stefnu stjórnvalda um uppbyggingu flutningskerfis raforku
Samráðsgátt: mál nr. S-123/2026

Verkfræðingafélag Íslands (VFÍ) fagnar því að mótuð sé heildstæð stefna um uppbyggingu flutningskerfis raforku og að þar sé lögð áhersla á mikilvægi þess sem eins af grunninnviðum samfélagsins. Öruggt og öflugt flutningskerfi, með nægilega flutnings- og afhendingargetu, er forsenda atvinnu- og byggðaðróunar, orkuskipta, aukins áfallapóls og hagkvæmrar nýtingar orkuauðlinda.

Félagið tekur undir að brýnt sé að hraða nauðsynlegri uppbyggingu kerfisins. Langvarandi tafir geta haft verulegan kostnað í för með sér, dregið úr afhendingaröryggi og hamlað atvinnuþróun og orkuskiptum. Jafnframt er mikilvægt að hraðari málsmeðferð dragi ekki úr gæðum undirbúnings, faglegu mati eða nauðsynlegu samráði.

Skilvirkara undirbúnings- og leyfisveitingarferli

VFÍ hefur ítrekað bent á að undirbúningur og leyfisveitingar vegna mikilvægra innviðaframkvæmda séu of tímafrek og flókin. Nauðsynlegt er að einfalda ferla, skýra ábyrgð og samhæfa betur aðkomu þeirra stjórnvalda og annarra aðila sem koma að afgreiðslu slíkra mála.

Tryggja þarf vandað mat, gagnsæi, raunverulegt samráð og eðlilegan rétt til að koma að athugasemdum og bera ákvarðanir undir þar til bæra aðila. Jafnframt þarf að koma í veg fyrir að sömu álitaefni geti tafið nauðsynlegar framkvæmdir ítrekað á mismunandi stigum máls eða að óskýr ábyrgð og skörun ferla leiði til óhóflegra tafa.

Til að áhersla á hraðari málsmeðferð skili raunverulegum árangri þarf að skilgreina hvaða breytingar eigi að gera á undirbúnings-, leyfisveitingar- og kæruferlum, setja skýr tímamörk og tryggja samhæfða stjórnsýslu.

Skýr markmið og ábyrgð

Drögin fela í sér metnaðarfull markmið en VFÍ telur mikilvægt að þeim fylgi skýrar tímasetningar, ábyrgðarskipting og mælikvarðar sem gera kleift að fylgjast með framvindu og árangri.

Þetta á meðal annars við um aukna flutnings- og afhendingargetu, afhendingaröryggi, áfallapol og getu flutningskerfisins til að styðja við orkuskipti. Reglulegt og gagnsætt mat á stöðu þessara þátta auðveldar tímanleg viðbrögð ef framvinda verður ekki í samræmi við sett markmið.

Heildstætt faglegt og tæknilegt mat

VFÍ tekur undir mikilvægi þess að uppbygging flutningskerfis, raforkuvinnslu, raforkugeymslu og raforkunotkunar sé samhæfð. Slík nálgun getur stuðlað að hagkvæmari nýtingu innviða, auknu rekstraröryggi og betri nýtingu fjárfestinga og landrýmis.

Ákvarðanir um einstakar lausnir þurfa að byggjast á gagnsæju og heildstæðu mati. Það á meðal annars við um val milli loftlína og jarðstrengja og um beitingu annarra lausna í stað tvítengingar afhendingarstaða. Við slíkt mat þarf að horfa til líftímakostnaðar, rekstrar- og afhendingaröryggis, tæknilegra eiginleika, viðhalds, áfallapóls, umhverfisáhrifa og samfélagslegs ávinnings.

VFÍ telur mikilvægt að forsendur og aðferðafræði við samanburð valkosta séu samræmdar og gagnsæjar. Þar sem vísað er til þess hvort tiltekna lausnir séu „tæknilega mögulegar“ þarf slíkt mat að byggjast á skýrum og skjalfestum verkfræðilegum forsendum.

Afhendingaröryggi og áfallapol

VFÍ er sammála aukinni áherslu á afhendingaröryggi og áfallapol flutningskerfisins. Breyttar náttúruvárforsendur, loftslagsbreytingar, tæknileg þróun og breytt alþjóðlegt umhverfi kalla á að áhættumat og viðbúnaður verði órjúfanlegur hluti af áætlanagerð og uppbyggingu kerfisins.

Skýrt þarf að vera hvaða vá og ógnir liggi til grundvallar slíku mati, hvernig niðurstöður þess verði innleiddar í kerfisáætlun og hvernig tryggt verði að þær leiði til raunhæfra og tímasettra aðgerða.

Í drögunum eru markmið um afhendingaröryggi og tvítengingu afhendingarstaða færð aftur um fimm ár, til ársins 2035 í meginflutningskerfinu og 2045 í landshlutakerfinu. VFÍ telur mikilvægt að þessi breyting sé studd skýru mati á áhrifum hennar á afhendingaröryggi og samfélagslega áhættu. Heimildir til að beita öðrum lausnum mega ekki verða til þess að nauðsynlegri styrkingu kerfisins sé frestað umfram það sem fagleg og tæknileg sjónarmið réttlæta.

Þjóðhagsleg hagkvæmni og kostnaður notenda

VFÍ leggur áherslu á að uppbygging flutningskerfisins verði metin út frá hagsmunum samfélagsins í heild. Horfa þarf bæði til kostnaðar við framkvæmdir og þess kostnaðar og tapaðra tækifæra sem ófullnægjandi flutningsgeta og tafir á uppbyggingu geta haft í för með sér.

Í drögunum er lagt til að fyrra ákvæði um hagkvæmt flutnings- og dreifiverð til raforkunotenda falli brott. Þótt eftirlit með hagkvæmni uppbyggingar flutningskerfisins sé á ábyrgð Raforkueftirlitsins telur VFÍ rétt að stefnan sjálf feli áfram í sér skýra áherslu á þjóðhagslega hagkvæmni og kostnað notenda. Tímanleg uppbygging og hagkvæmni þurfa ekki að vera andstæð markmið heldur eiga að styðja hvort annað.

Sérþekking og framkvæmdageta

Markmið stefnunnar nást ekki nema nægileg sérþekking og framkvæmdageta séu til staðar hjá þeim sem koma að undirbúningi, hönnun, mati, leyfisveitingum, eftirliti, framkvæmdum og rekstri flutningskerfisins.

VFÍ vill benda á að í landinu er til staðar öflugur mannauður og tæknileg sérþekking sem mikilvægt er að nýta, bæði hjá þeim aðilum sem bera ábyrgð á verkefnum og hjá sérhæfðum ráðgjafar- og þjónustufyrirtækjum. Ekki er nauðsynlegt að öll sérþekking sé byggð upp innan einstakra stofnana eða fyrirtækja, heldur skiptir máli að þau hafi aðgang að þeirri sérfræðipækkingu og framkvæmdagetu sem verkefnin krefjast.

VFÍ vill jafnframt benda á mikilvægi þess að uppbygging flutningskerfisins stuðli að því að efla og viðhalda sérþekkingu hér á landi. Við undirbúning, innkaup og framkvæmd verkefna er mikilvægt að horfa til þess hvernig þekking og reynsla sem verður til við verkefnin nýtist til framtíðar. Öflug innlend þekking á mikilvægum grunninnviðum styrkir framkvæmdagetu, rekstraröryggi og áfallapol samfélagsins til lengri tíma.

Samantekt: Tillögur Verkfræðingafélags Íslands

VFÍ leggur til að:

1. Undirbúnings-, leyfisveitingar- og kæruférlar vegna mikilvægra innviðaframkvæmda verði einfaldaðir og samhæfðir, ábyrgð skýrð og sett skýr tímamörk, án þess að dregið verði úr gæðum faglegs mats eða nauðsynlegu samráði.
2. Stefnunni fylgi skýrar tímasetningar, ábyrgðarskipting og mælikvarðar, meðal annars um flutnings- og afhendingargetu, afhendingaröryggi og áfallapol.
3. Forsendur og aðferðafræði við samanburð tæknilegra valkosta verði samræmdar og gagnsæjar og mat á því hvort lausnir séu „tæknilega mögulegar“ byggist á skýrum og skjalfestum verkfræðilegum forsendum.
4. Breytingar á tímasetningu markmiða um afhendingaröryggi og tvítengingu afhendingarstaða verði studdar skýru mati á áhrifum á afhendingaröryggi og samfélagslega áhættu.
5. Við uppbyggingu flutningskerfisins verði áfram lögð skýr áhersla á þjóðhagslega hagkvæmni og kostnað raforkunotenda, jafnframt því sem tekið verði mið af kostnaði og töpuðum tækifærum vegna ófullnægjandi flutningsgetu og tafa á uppbyggingu.
6. Tryggt verði að nægileg fagleg og tæknileg sérþekking, mannauður og framkvæmdageta séu til staðar við undirbúning, leyfisveitingar, mat, framkvæmd og rekstur flutningskerfisins. Mikilvægt er að nýta þá sérþekkingu sem fyrir hendi er, bæði hjá viðkomandi aðilum og sérhæfðum ráðgjafar- og þjónustufyrirtækjum.

Lokaorð

VFÍ styður megin stefnu draganna um að styrkja flutningskerfi raforku, auka afhendingaröryggi og skapa betri forsendur fyrir atvinnuþróun, orkuskipti og aukið áfallapol samfélagsins. Til þess þurfa markmið að vera skýr og mælanleg og ákvarðanir að byggjast á faglegu heildarmati, gagnsæi og skýrri ábyrgð.

Fyrirhuguð uppbygging flutningskerfis raforku sýnir jafnframt í hnotskurn mikilvægi tæknimenntunar fyrir samfélagið. Hönnun, uppbygging, rekstur og viðhald trausta grunninnviða byggjast á sérþekkingu verkfræðinga, tæknifræðinga og annarra tæknimenntaðra sérfræðinga. Til að markmið stefnunnar náist þarf því ekki aðeins skýra stefnu og nægilegt fjármagn heldur einnig að tryggja þá þekkingu og hæfni sem verkefnið krefjast.

Reykjavík 19. ágúst 2026.

Stjórn Verkfræðingafélags Íslands.